

Groenewold

Adviesbureau voor
Milieu & Natuur

Natuurtoets functiewijziging Slagsteeg 37 te Ermelo

Opdrachtgever	René en Jolanda van Loo Slagsteeg 37 3853 MA Ermelo
Contactpersoon	J.G. Schreuder (Jurgen) Schreuder Adviseurs Postbus 195 3880 AD Putten info@schreuder-adviseurs.nl

Uitvoering	Groenewold Adviesbureau voor Milieu & Natuur	
	Dossiernummer	2013065
	Versie	Aug.13-v1
	Behandeld door	Lex Groenewold
	Datum	28 augustus 2013

Inhoudsopgave:

1	Aanleiding en doel	3
2	Beschrijving situatie	3
2.1	Omschrijving gebied	3
2.2	Relevante wetgeving	3
2.3	Aanpak Natuurtoets	3
3	Plangebied.....	4
3.1	Voorgenomen ingreep	4
3.2	Mogelijke effecten.....	4
3.3	Bronnenonderzoek	4
3.4	Locatiebezoek	4
4	Effecten Flora en Fauna	5
4.1	Flora	5
4.2	Amfibieën en reptielen	5
4.3	Vlinders en libellen.....	5
4.4	Zoogdieren	5
4.5	Vogels	5
5	Gebiedsbescherming	6
5.1	Natura 2000.....	6
5.2	Externe werking en EHS.....	7
6	Conclusies en aanbevelingen	8
6.1	Algemeen	8
6.2	Flora- en Faunawet.....	8
6.3	Natuurbeschermingswet en EHS	8
6.4	Voorbehoud en zorgplicht.....	8
7	Advies.....	9
8	Literatuur:	10
	Bijlagen:.....	10

Bijlagen:

1. Overzicht situatie
2. Foto's plangebied
3. Wettelijk kader

1 Aanleiding en doel

Initiatiefnemer heeft het plan de woningen Slagsteeg 39 en 37 te splitsen. Nummer 37 was vanouds een agrarische inwoonsituatie waarvan het plan is deze nu als zelfstandige woning te bestemmen. Dit is in strijd met het vigerende bestemmingsplan.

De gemeenteraad van Ermelo heeft in 2012 de Structuurvisie functieverandering vastgesteld. Hierin zijn de mogelijkheden voor functieverandering van voormalige agrarische bedrijfsbebouwing uitgewerkt. Nieuwe plannen en verzoeken worden aan dit beleid getoetst. Initiatiefnemer wil gebruik maken van deze regeling.

Ter onderbouwing van de aanvraag is onder meer een natuurtoets nodig om de eventuele gevolgen voor de flora en fauna in beeld te brengen. Adviesbureau Groenewold Milieu & Natuur is gevraagd hiervoor een quick-scan uit te voeren.

2 Beschrijving situatie

2.1 Omschrijving gebied

Het perceel ligt in het westelijk buitengebied van Ermelo, op ca. 70 m ten westen van de Slagsteeg en ca. 150m ten zuiden van de Buitenbrinkweg. De ligging van het plangebied is weergegeven in de figuren in Bijlage 1.

De huidige situatie bestaat uit een dubbele woning (nr. 39 en nr. 37 als inwoning) met erf, tuinen en opstallen. Initiatiefnemer heeft het voornemen de schuren/opstallen te slopen. Hiervoor in de plaats wordt de woning nr. 37 een zelfstandige woning.

2.2 Relevante wetgeving

In verband met de Flora- en Faunawet en de geldende regelgeving in het kader van de Natuurbeschermingswet en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) heeft de gemeente aangegeven vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen en andere activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats. In het voorliggende onderzoek worden de consequenties in beeld gebracht van de beoogde plannen en vindt toetsing plaats.

2.3 Aanpak Natuurtoets

Voorliggende quickscan is gebaseerd op een locatiebezoek, beschikbare gebiedskennis, verspreidingsgegevens en bekende ecologische principes. Om inzicht te krijgen in de aanwezige natuurwaarden en beperkingen met betrekking tot de beoogde ruimtelijke ingreep in de onderzoekslocatie, zijn twee sporen gevolgd:

- Ten eerste is nagegaan welke beschermde planten- en diersoorten in het gebied voorkomen of kunnen voorkomen (Flora- en Faunawet - hoofdstuk 4);
- Ten tweede is in kaart gebracht welk gebiedsgericht beleid uitwerking heeft in het gebied (Natuurbeschermingswet en EHS - hoofdstuk 5).

Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de te verwachten effecten van de ruimtelijke ingreep op beschermde soorten. Ook wordt eventueel

vermeld welke mitigerende (verzachtende of inpassings-) en compenserende maatregelen nodig zijn om aan de zorgplicht te voldoen.

3 Plangebied

3.1 Voorgenomen ingreep

Het betreft sloop van een aantal schuren en de realisatie van een nieuwe woonfunctie (de woning zelf bestaat al). Het voorgenomen plan is daarmee te omschrijven als ingreep in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Voor het uitvoeren van de ingreep geldt een vrijstelling van soorten uit Tabel 1 Flora- en Faunawet. Een samenvatting van de natuurwetgeving is weergegeven in Bijlage 3.

Te slopen schuren

3.2 Mogelijke effecten

De effecten op beschermde soorten zijn beoordeeld op basis van de voorgenomen ingreep. Feitelijk zijn er geen plannen in fysieke zin iets te wijzigen aan de bestaande woning. Wel wordt een aantal opstallen gesloopt. Na juridische splitsing is wellicht in de toekomst een wijziging/uitbreiding mogelijk. Daarom heeft de gemeente gevraagd toch een quick-scan uit te voeren.

3.3 Bronnenonderzoek

Het plangebied ligt in kilometerhok x:168/y:480. Een eerste indruk kan worden verkregen bij het Natuurloket. De gemeente Ermelo heeft een abonnement op de Nationale Databank Flora en Fauna. Hiervan is een uitdraai verkregen. Met deze gegevens in combinatie met een locatiebezoek en ecologische kennis kan een goede inschatting worden verkregen van de locatie en het belang daarvan voor verschillende soorten.

Om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen is verder gebruik gemaakt van openbaar toegankelijke en betrouwbare bronnen, waaronder verspreidingsatlassen, recente artikelen en internetsites (zie literatuurlijst).

3.4 Locatiebezoek

Tijdens een locatiebezoek op 27 augustus 2013 is het plangebied en de directe omgeving opgenomen. Een quick-scan kan overigens slechts uitsluitel geven over de aanwezigheid van soorten op dat moment. Een veldinventarisatie omvat verscheidene opnamerondes die seizoensgebonden zijn en volgens standaardmethoden worden uitgevoerd. Daarom is een inschatting gemaakt van de geschiktheid van het plangebied voor mogelijk hier voorkomende soorten.

4 Effecten Flora en Fauna

4.1 Flora

Het plangebied bestaat uit een dubbele agrarische woning, een aantal schuren en bemeste weilanden. Er zijn geen beschermde soorten aangetroffen of te verwachten.

Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch een vrijstelling van verbodsartikel 8 van de Flora- en faunawet voor laag beschermde soorten. Het aanvragen van een ontheffing annex art. 75 is voor flora niet nodig.

4.2 Amfibieën en reptielen

Tijdens het veldbezoek zijn geen amfibieën of reptielen aangetroffen. Gezien de afwezigheid van geschikt voortplantingswater en biotoop in de directe omgeving zijn deze soorten, behoudens een enkele doortrekker, ook niet te verwachten. De voorgenomen ingreep zal hierop geen effect hebben, noch op aantasting van het leefgebied. Een ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en Faunawet hoeft voor amfibieën en reptielen derhalve niet te worden aangevraagd.

4.3 Vlinders en libellen

Tijdens het veldbezoek zijn geen vlinders en libellen aangetroffen. Het biotoop geeft verder geen aanleiding te veronderstellen dat beschermde soorten in het plangebied zullen voorkomen. Een ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en Faunawet hoeft voor vlinders en libellen derhalve niet te worden aangevraagd.

4.4 Zoogdieren

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde zoogdieren aangetroffen en op basis van de biotoop ook niet te verwachten. Het aanvragen van een ontheffing is niet nodig.

Tijdens het locatiebezoek is gezocht naar mogelijke overwinteringsplaatsen voor vleermuizen. Deze zijn niet gevonden en op basis van de bevindingen ook niet te verwachten. De te slopen gebouwen zijn daarvoor ongeschikt. Het is mogelijk en waarschijnlijk dat vleermuizen in het gebied foerageren. Realisatie van het plan verandert weinig aan de mogelijkheden daartoe. Er vindt geen aantasting plaats van (potentieel) onmisbare vliegroutes en foerageergebied. Er is als gevolg van de beoogde ingreep geen schade te verwachten op vleermuizen.

Uit de nabije omgeving is de Das bekend met een burchtlocatie op een afstand van ca. 450m en aan de overzijde van de Buitenbrinkweg. Het is waarschijnlijk dat delen van het plangebied behoren tot het foerageergebied van de Das. Realisatie van het plan verandert daar niets aan.

Een ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet hoeft voor zoogdieren derhalve niet te worden aangevraagd.

4.5 Vogels

Er is geen broedvogelinventarisatie uitgevoerd. Op basis van waarnemingen tijdens het veldbezoek, de terreingesteldheid, waarnemingen uit de directe omgeving, bekende verspreidingsgegevens en ervaring is een uitspraak gedaan over de mogelijke soortensamenstelling.

Aan de hand van de terreinkenmerken is vastgesteld dat de onderzoekslocatie beperkte waarde heeft als broedgebied voor vogels. Tijdens het bezoek zijn de volgende soorten gezien en of gehoord: Koolmees en Merel. In de te slopen loodsen zijn oude nesten aangetroffen van de Boerenwaluw.

Nesten van de boerenwaluw vallen buiten het broedseizoen niet onder de definitie van het begrip nesten in artikel 11 van de Flora- en fauna wet. Dit type wordt niet weer in gebruik genomen en is dus buiten het broedseizoen niet van belang voor de instandhouding van soorten. Derhalve is ontheffing hiervoor niet aan de orde. Het ophangen van alternatieve kunstnesten voor de boerenwaluw is wel aan te bevelen ter ondersteuning van de soort.

De effecten op (broed)vogels in het plangebied en de directe omgeving zullen verder beperkt of nihil zijn. Werkzaamheden die broedbiotopen van vogels verstoren of beschadigen dienen te allen tijde te worden voorkomen.

5 Gebiedsbescherming

Het plangebied ligt in het buitengebied van Ermelo. Binnen een straal van 3 km moeten de mogelijke effecten worden ingeschat op geschermd natuurgebieden.

5.1 Natura 2000

Natura 2000 is het grootste initiatief op het gebied van natuurbescherming in Europa. Het is een samenhangend, Europees netwerk van beschermde natuurgebieden. Het netwerk wordt gerealiseerd door bijdragen van alle lidstaten van de Europese Unie. Behoud en herstel van de biodiversiteit in de Europese Unie is het doel. De Natura 2000-gebieden worden aangewezen op basis van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. De totale oppervlakte van Nederlandse natuurgebieden dat valt onder Natura 2000 is op het land circa 330.000 hectare en op het water circa 770.000 hectare. (o.a. Waddenzee, IJsselmeer en Delta).

De bovenstaande figuur (Synbios, augustus 2013) geeft de ligging van het plangebied ten opzichte van het Natura 2000 gebied Veluwe en Veluwerandmeren (tevens Habitat- en Vogelrichtlijngebied en behorende tot de Ecologische hoofdstructuur).

Diverse habitats en soorten van de Veluwe zijn beschermd, zoals enkele bos- en heidetypen. Specifieke bescherming is er voor o.a. het Vliegend hert, Gevlekte witsnuitlibel en Kamsalamander. Relevante vogelsoorten zijn o.a. Wespendif, Zwarte specht, Boomleeuwerik, Nachtzwaluw en IJsvogel.

Voor de Veluwerandmeren zijn dat Kranswierwateren en meren met Krabbenscheer en fonteinkruid. Soortbescherming is er voor de Kleine modderkruiper, de Rivierdonderpad en de Meervleermuis. Verder de broedvogels Roerdomp en Grote Karekiet en een aantal niet-broedvogels.

Geen van deze relevante habitats en soorten zijn in het plangebied aangetroffen of te verwachten. Gezien de biotoopeisen van de relevante soorten in relatie tot het plangebied en de huidige terreingesteldheid zijn hier ook geen voortplantings-, foerageer-, overwintering- of (vaste) rustplaatsen te verwachten.

Relevante ammoniakemissie is niet aanwezig.

5.2 Externe werking en EHS

Het plangebied ligt op ruim 3.300m van Natura2000 gebied Veluwe en op 1.270m van de Veluwerandmeren. Het terrein heeft en houdt een woonbestemming. Op basis van de ligging en aard van de ruimtelijke ingrepen kan geconcludeerd worden dat het plan geen negatieve invloed heeft op de specifieke natuurwaarden van het Natura 2000 gebied Veluwe of Veluwerandmeren. Hiermee is een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet niet nodig. Op basis van de ligging van het plangebied ten opzichte van de begrenzing van de EHS mag aangenomen worden dat er geen effecten zijn te verwachten op de wezenlijke waarden en kenmerken van het EHS-gebied Veluwe. Specifieke maatregelen of aanvullend onderzoek worden niet nodig geacht.

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Algemeen

Verschillende soorten planten en dieren worden beschermd in de Flora- en faunawet. Ten behoeve hiervan zijn, op basis van de Vogel- en Habitatrichtlijn, speciale beschermingsgebieden aangewezen. Een ruimtelijke ontwikkeling is alleen mogelijk als duidelijk is dat geen van de beschermde dieren wordt verontrust, dat de nesten, holen of andere verblijfplaatsen niet worden vernield, beschadigd of verstoord en dat planten niet worden verwijderd van hun groeiplaats.

Adviesbureau Groenewold Milieu & Natuur heeft in opdracht van de initiatiefnemer een natuurtoets uitgevoerd voor de voorgenomen functiewijziging Slagsteeg 37 te Ermelo. De huidige situatie bestaat uit een dubbele woning (nr. 39 en nr. 37 als inwoning) met erf, tuinen en opstallen. Initiatiefnemer heeft het voornemen de schuren/opstallen te slopen. Hiervoor in de plaats wordt de woning nr. 37 bestemd als een zelfstandige woning.

6.2 Flora- en Faunawet

Voor aanvang van de werkzaamheden is het niet noodzakelijk om een ontheffing ex. art. 75 van de Flora- en Faunawet aan te vragen voor de algemene soorten en de strikt beschermde soorten.

Er zijn geen beschermde soorten gevonden of te verwachten, behoudens broedende vogels in het broedseizoen. Uit de nabije omgeving is de Das bekend met een burchtlocatie op een afstand van ca. 450m en aan de overzijde van de Buitenbrinkweg. Het is waarschijnlijk dat delen van het plangebied behoren tot het foerageergebied van de Das. Realisatie van het plan verandert daar niets aan. De te slopen schuren zijn ongeschikt als winterverblijf voor vleermuizen.

Er vindt door realisatie van het plan dan geen overtreding plaats van de verbodsbepalingen van art. 11 Flora- en Faunawet.

6.3 Natuurbeschermingswet en EHS

Op basis van de ligging en aard van de ruimtelijke ingrepen kan geconcludeerd worden dat deze ingreep geen negatieve invloed heeft op de specifieke natuurwaarden. De in de omgeving aanwezige Natura 2000 gebieden Veluwe en Veluwerandmeren liggen op resp. 3.300m en 1.270m afstand. De bestaande en nieuwe situatie betreft bewoning. In relatie tot de ingreep en het gebruik zijn daarmee geen negatieve gevolgen te verwachten voor de instandhoudingsdoelstellingen en kunnen externe werking of effecten op de EHS worden uitgesloten. Hiermee is een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet niet nodig. Aanvullend onderzoek is niet nodig.

6.4 Voorbehoud en zorgplicht

Voor alle beschermde soorten, dus ook voor de soorten die zijn vrijgesteld van de ontheffingsplicht, geldt wel een zogenaamde 'algemene zorgplicht' (art. 2 Flora- en faunawet).

Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer passende maatregelen neemt om schade aan beschermde soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het voorkómen van verontrusting of verstoring in de

kwetsbare perioden zoals de broed-/voortplantingstijd en de periode van afhankelijkheid van de jongen.

De kwetsbare perioden voor de verschillende soortgroepen zijn niet allen gelijk. Als 'veilige' periode voor alle groepen geldt in het algemeen de periode van half augustus tot half november, de periode waarin de voortplantingstijd achter de rug is en dieren als vleermuizen, overige zoogdieren en amfibieën nog niet in winterslaap zijn. Indien een plangebied in die periode bouwrijp wordt gemaakt, geeft realisatie gedurende het winterseizoen en het daarop volgende voorjaar meestal geen problemen.

7 Advies

- Bij eventuele aanpassing, uitbreiding of sloop van gebouwen of delen daarvan mogen eventuele vroege of late legsels niet worden verstoord. De beste tijd is dan tussen september en maart.
- Bij uitvoering van dergelijke werkzaamheden altijd invulling geven aan de 'algemene zorgplicht' (art. 2 Flora- en Faunawet), wat inhoudt dat de initiatiefnemer passende maatregelen neemt om schade aan beschermde soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken.
- Door het uitvoeren van bovenbedoelde maatregelen, wordt voorkomen dat er verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet overtreden worden. Een ontheffing is dan ook niet nodig.
- Er zijn geen negatieve gevolgen te verwachten op instandhoudingsdoelstellingen van Natura2000 gebied Veluwe of voor de EHS. Hiermee is nader onderzoek of een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet niet nodig.
- Het is te overwegen ter vervanging van nestelplaatsen welke met de sloop van de schuren verdwijnen elders op het perceel kunstnesten op te hangen voor de Boerenzwaluw ter ondersteuning van deze soort.

8 Literatuur:

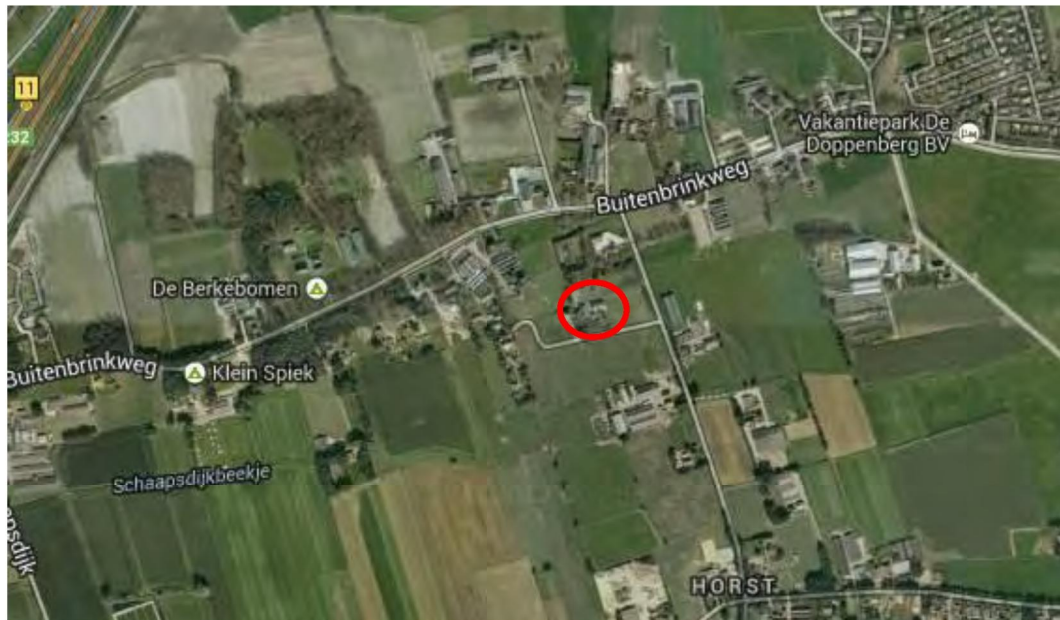
- Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. Van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, 3de herziene druk.
- Janssen, J.A.M. en Schaminée, J.H.J., 2008: Soorten van de habitatrichtlijn
- Lange, R., P.Twisk, A. van Winden & A. van Diepenbeek, 1994. Zoogdieren van West-Europa. Stichting Uitgeverij KNNV en VZZ i.s.m. Vereniging Natuurmonumenten.
- Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers (red.) (1997). Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- LNV, 1993. Structuurschema Groene Ruimte: het landelijk gebied de moeite waard. Ministerie van LNV, Den Haag.
- LNV, 2004. Besluit Rode lijsten flora en fauna. Ministerie van LNV, Den Haag.
- LNV, 2005a. Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten! Ministerie van LNV, Den Haag.
- LNV, 2005b. Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998. Ministerie van LNV, Den Haag.
- LNV, 2005c. Checklist gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998
- www.Natuurloket.nl
- www.quickscanhulp.nl
- www.RAVON.nl
- <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000>
- www.waarneming.nl (website met soortenwaarnemingen in Nederland)
- <http://geodata2.prv.gelderland.nl/>
- <http://www.vleermuis.net>

Bijlagen:

1. Overzicht situatie
2. Foto's plangebied
3. Wettelijk kader

Bijlage 1

Overzicht situatie

Bijlage 2

Foto's plangebied

Slagsteeg 37 (links) en 39

Te slopen schuur

Te slopen schuur

Deels te slopen

Bijlage 3

Wettelijk kader

Samenvatting Natuurwetgeving

Inleiding

In deze bijlage worden in het kort het wettelijk kader en de toepassing op ruimtelijke ingrepen en beheer beschreven. Het geeft aan hoe de wettelijke toetsingskaders bij het opstellen van ecologische beoordelingen zijn toegepast.

De bescherming van natuur in Nederland is vastgelegd in Europese en nationale wet- en regelgeving, waarin een onderscheid wordt gemaakt tussen soortenbescherming en gebiedsbescherming. De soortenbescherming is in Nederland verankerd in de Flora- en faunawet, de gebiedsbescherming in de Natuurbeschermingswet 1998. Tevens wordt kort ingegaan op de betekenis van Rode lijsten en de Ecologische Hoofdstructuur bij ecologische toetsingen.

Flora- en faunawet¹

Het doel van de Flora- en faunawet is het instandhouden en beschermen van in het wild voorkomende planten- en diersoorten. De Flora- en faunawet kent zowel een zorgplicht als verbodsbepalingen. De zorgplicht geldt te allen tijde voor alle in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving, voor iedereen en in alle gevallen. De verbodsbepalingen zijn gebaseerd op het 'nee, tenzij' principe. Dat betekent dat alle schadelijke handelingen ten aanzien van beschermde planten- en diersoorten in principe verboden zijn (zie kader).

Verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet (verkort)

Artikel 8:	Het plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op een andere manier van de groeiplaats verwijderen van beschermde planten.	an-
Artikel 9:	Het doden, verwonden, vangen of bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde dieren.	
Artikel 10:	Het opzettelijk verontrusten van beschermde dieren.	
Artikel 11:	Het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten, hopen of voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren.	an-
Artikel 12:	Het zoeken, beschadigen of uit het nest halen van eieren van beschermde dieren.	
Artikel 13:	Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van beschermde planten en dieren.	

Artikel 75 bepaalt dat vrijstellingen en ontheffingen van deze verbodsbepalingen kunnen worden verleend. Het toetsingskader is begin 2005 gewijzigd door middel van een Algemene Maatregel van Bestuur, doorgaans aangeduid als de AMvB artikel 75. Er gelden verschillende regels voor werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ingrepen en die in het kader van bestendig gebruik en beheer.

Er bestaan drie beschermingsregimes corresponderend met drie verschillende groepen beschermde soorten, opgenomen in drie bijbehorende tabellen in de LNV- brochure.

Tabel 1. De algemene beschermde soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor ruimtelijke ingrepen en bestendig gebruik en beheer. Ontheffing ten behoeve van andere activiteiten kan worden verleend, mits de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is ('lichte toetsing').

Tabel 2. De overige beschermde soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en van bestendig gebruik en beheer, als op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Anders is ontheffing noodzakelijk, na lichte toetsing.

Tabel 3. De strikt beschermde soorten

Dit zijn alle vogelsoorten en verder de planten- en diersoorten vermeld in Bijlage 4 van de Habitatrichtlijn of in Bijlage 1 van de AMvB artikel 75. Voor bestendig gebruik en beheer geldt ook voor deze soorten een vrijstelling, mits men werkt op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Voor verstoring (met wezenlijke invloed) van deze soorten kan geen vrijstelling of ontheffing worden verkregen. Voor ruimtelijke ingrepen is altijd een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Deze kan worden verleend na een uitgebreide toetsing.

De uitgebreide toetsing houdt in dat ontheffing alleen kan worden verleend als:

1. Er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort;
2. Er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is;

¹ Deze paragraaf is in belangrijke mate ontleend aan de brochure 'Buiten aan het werk?' (LNV, 2005a).

3. Er sprake is van een in de wet genoemde reden van openbaar belang;
4. Er zorgvuldig wordt gehandeld.

Bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud in de bosbouw en landbouw en uitvoering in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling worden genoemd als openbaar belang. Zorgvuldig handelen betekent het actief optreden om alle mogelijke schade aan een soort te voorkomen, zodanig dat geen wezenlijke negatieve invloed op de relevante populatie van de soort optreedt. Mitigatie (het vermijden of verzachten van negatieve effecten) en compensatie (het aanbieden van vervangend leefgebied) kunnen deel uitmaken van het zorgvuldig handelen.

Samenvatting toetsingskader Flora- en faunawet

Het toetsingskader van de Flora- en faunawet voor werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en bestendig gebruik en beheer luidt dus:

1. Komen er soorten uit Tabel 1 voor? Hiervoor geldt een vrijstelling. Alleen de zorgplicht is van toepassing.
2. Komen er soorten uit Tabel 2 voor? Dan geldt een vrijstelling (mits gedragscode) of moet ontheffing worden aangevraagd (lichte toetsing).
3. Komen er soorten uit Tabel 3 voor? Er geldt een vrijstelling voor bestendig gebruik en beheer (mits gedragscode; niet voor art. 10). In overige gevallen is altijd ontheffing nodig (uitgebreide toetsing).

Natuurbeschermingswet 1998²

De Natuurbeschermingswet 1998 (kortweg: Nbwet) vormt de invulling van de gebiedsbescherming van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn en heeft als doel het beschermen en instandhouding van bijzondere gebieden in Nederland. De Nbwet kent verschillende soorten beschermde gebieden. De belangrijkste zijn de Natura 2000-gebieden (oftewel Vogel- en Habitatrichtlijngebieden oftewel Speciale Beschermingszones) en de beschermde natuurmonumenten. De aanwijzingsbesluiten van deze gebieden bevatten een kaart en een toelichting, waarin de instandhoudingdoelstellingen staan verwoord (zie www.minlnv.nl).

Voor Natura 2000-gebieden dient een beheersplan te worden opgesteld. Daarin staat o.a. welke maatregelen nodig zijn om de natuurdoelen te halen en welk (bestaand en toekomstig) gebruik al dan niet vergunningplichtig is.

Projecten en handelingen, die negatieve effecten op Natura 2000-gebieden kunnen hebben en die niet nodig zijn voor of verband houden met het beheer, zijn verboden. Hiervoor kan door het bevoegd gezag (meestal Gedeputeerde Staten, soms de minister van LNV) vergunning worden verleend op grond van artikel 19d. Voor plannen (bij voorbeeld bestemmingsplannen, streekplannen, waterhuishoudingplannen) geldt dat goedkeuring van het bevoegd gezag op grond van artikel 19j nodig is. Ook activiteiten buiten het Natura 2000-gebied kunnen vergunningplichtig zijn als er negatieve effecten door 'externe werking' kunnen optreden. De vergunning of goedkeuring kan pas worden afgegeven nadat een 'habitattoets' het bevoegd gezag de zekerheid heeft gegeven dat het gebied niet wordt aangetast.

Habitattoets

In de 'oriëntatiefase' – voorheen ook wel 'voortoets' genoemd – wordt onderzocht of een plan, project of handeling (kortweg: 'activiteit'), gelet op de instandhoudingsdoelstellingen, mogelijk schadelijke gevolgen heeft voor een Natura 2000-gebied en zo ja of deze gevolgen significant kunnen zijn. De gevolgen moeten worden beoordeeld in samenhang met die van andere plannen en projecten ('cumulatieve effecten'). Als er geen effecten zijn, is de kous daarmee af. Als de effecten klein zijn, volgt een verslechterings- en verstoringsdoets. Bij mogelijke significante effecten volgt een 'passende beoordeling'.

In de verslechterings- en verstoringsdoets worden de effecten gespecificeerd. Daarbij hoeft dan niet meer naar cumulatieve effecten te worden gekeken. Het bevoegd gezag beoordeelt of de effecten aanvaardbaar zijn of niet. Aan de vergunning kunnen beperkende voorwaarden worden verbonden (mitigatie en compensatie).

De passende beoordeling is veel uitgebreider. Op basis van de beste wetenschappelijke kennis dienen de effecten op de habitats en soorten te worden ingeschat, rekening houdende met cumulatieve effecten.

Als de passende beoordeling uitwijst dat er slechts beperkte effecten zijn, dan dient vergunning te worden aangevraagd, die wordt verleend indien de effecten aanvaardbaar worden geacht. Als er significante effecten zijn, dan mag vergunning alleen worden verleend als er voldaan is aan alle drie onderstaande ADC-criteria:

² Hierbij is gebruik gemaakt van de brochure 'Algemene handreiking natuurbeschermingswet 1998 (LNV, 2005b)

- Er zijn geen geschikte Alternatieven.
- Er is sprake van Dwingende redenen van groot openbaar belang, waaronder redenen van sociale en economische aard.
- Er is voorzien in exacte en tijdige Compensatie.

Als er sprake is van aantasting van een gebied dat is aangewezen ter bescherming van prioritair natuurlijk habitat of een prioritaire soort, dient eerst door de minister van LNV aan de Europese Commissie advies te worden gevraagd. Bovendien is het aantal redenen van groot openbaar belang beperkt. Het toetsingskader voor beschermde natuurmonumenten is zeer vergelijkbaar, echter de procedure en de speelruimte van het bevoegd gezag wijken op enkele ondergeschikte punten af.

Zorgplicht

Artikel 191 legt aan iedereen een zorgplicht voor beschermde natuurgebieden op. Deze zorg houdt in ieder geval in dat ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat een handeling nadelige gevolgen heeft, verplicht is die handeling achterwege te laten of, als dat redelijkerwijs niet kan worden gevergd, eventuele gevolgen zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. De nadelige handelingen hebben betrekking op de instandhoudingsdoelen in het geval van een Natura 2000-gebied en op de wezenlijke kenmerken in het geval van een beschermd natuurmonument.

Rode lijsten

Rode lijsten zijn geen wettelijke instrumenten, maar zijn sturend voor beleid. Zij dienen om prioriteiten in middelen en maatregelen te kunnen bepalen. Bij het beoordelen van maatregelen en ingrepen kunnen de Rode lijsten echter wel een belangrijke rol spelen. Er zijn nu landelijke Rode lijsten vastgesteld voor paddenstoelen, korstmossen, mossen, vaatplanten, platwormen, land- en zoetwaterweekdieren, bijen, dagvlinders, haften, kokerjuffers, libellen, sprinkhanen en krekels, steenvliegen, vissen, amfibieën, reptielen, zoogdieren en vogels (LNV 2004). Een aantal provincies heeft aanvullende provinciale Rode lijsten opgesteld.

Van soorten op de Rode lijst moet worden aangenomen dat negatieve effecten van ingrepen de gunstige staat van instandhouding relatief gemakkelijk in gevaar brengen. Waar het beschermde soorten betreft zal er dus extra aandacht aan mitigatie en compensatie moeten worden besteed. Bij niet-beschermde soorten of soortgroepen kunnen op grond van de zorgplicht extra maatregelen worden gevergd. Bij een aantal soortgroepen gaat het echter om tientallen of honderden moeilijk vast te stellen soorten, waardoor de waarde voor praktische toepassingen vaak beperkt is.

Ecologische Hoofdstructuur

Het Rijk heeft de ontwikkeling van gebiedenbeleid vastgelegd in een aantal documenten, waarvan de Planologische Kernbeslissing (PKB) Structuurschema Groene Ruimte (LNV, 1993) de belangrijkste maatregelen bevat van het nationaal ruimtelijk beleid voor onder meer natuur en landschap. Onderdeel hiervan is de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), die bestaat uit een samenhangend netwerk van bestaande en nog te ontwikkelen natuurgebieden verbonden door verbindingzones. De begrenzing van de EHS is een provinciale taak. De Ecologische Hoofdstructuur is uitgewerkt in provinciale streekplannen. Ruimtelijke plannen van gemeenten moeten hieraan worden getoetst. De EHS is de afgelopen jaren in gebiedsplannen nader begrensd (vaak op perceelsniveau), waarbij per begrensde eenheid natuurdoeltypen zijn aangewezen.

In of in de nabijheid van beschermde natuurgebieden geldt het 'nee, tenzij'-regime. Nieuwe plannen, projecten of handelingen zijn niet toegestaan als zij de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied aantasten. Hiervan kan alleen worden afgeweken als er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van redenen van groot openbaar belang. In dat geval moet de initiatiefnemer maatregelen treffen om de nadelige effecten weg te nemen of te ondervangen, en waar dat niet volstaat te compenseren door het realiseren van gelijkwaardige gebieden, liefst in of nabij het aangetaste gebied. Ook financiële compensatie is mogelijk.